

Změny u hospitalizací osob s upravenou způsobilostí k právním úkonům v psychiatrických nemocnicích

Dne 1. ledna 2014 nabyl účinnosti zákon o zvláštních řízeních soudních,¹ který mj. upravuje tzv. „detenční řízení“, neboli řízení o vyslovení přípustnosti převzetí a dalším držení ve zdravotním ústavu. V rámci tohoto řízení soud zjednodušeně řečeno rozhoduje o tom, zda jsou dány důvody pro hospitalizaci osoby i přesto, že s ní tato osoba nesouhlasí (neposkytlá písemný souhlas). Pokud je tedy pacient ve zdravotnickém zařízení hospitalizován nedobrovolně, proti své vůli, zdravotnické zařízení je povinno do 24 hodin oznámit jeho převzetí soudu, který rozhodne o tom, zda je tato hospitalizace přípustná, a případně, zda je přípustné v hospitalizaci pokračovat.

Do konce roku 2012 bylo všeobecně přijímáno, že v případě osoby s upravenou způsobilostí k právním úkonům neuděluje souhlas s hospitalizací tato osoba samotná, ale její opatrovník. Pacient s upravenou způsobilostí k právním úkonům pak neměl prakticky žádnou možnost, jak se proti takovému rozhodnutí svého opatrovníka bránit, neboť se nemohl sám obrátit na soud s žádostí o přezkoumání zákonnosti svého umístění do zdravotnického zařízení. V této praxi opakovaně Evropský soud pro lidská práva shledal porušení práva na osobní svobodu a bezpečnost. Odsouzena byla již i Česká republika, mj. v případě pana Sýkory.²

Novela občanského soudního řádu účinná od 1. ledna 2013 přinesla změnu, když v tehdejší znění § 191b odst. 1 stanovila, že „*souhlas opatrovníka osoby zbavené nebo omezené ve způsobilosti k právním úkonům nenahrazuje souhlas umístěného.*“ Ačkoliv to nebylo v zákoně výslovně uvedeno, toto pravidlo se vztahovalo především na ty hospitalizace, jejichž účelem byla léčba duševní poruchy, ne na všechny hospitalizace obecně. V praxi však mohlo toto ustanovení činit určité výkladové problémy. Přesto novela občanského soudního řádu představovala významnou pozitivní změnu. Z důvodové zprávy k novele vyplývalo, že cílem bylo posílit procesní práva pacientů s upravenou způsobilostí k právním úkonům (nově s omezenou svéprávností), kteří byli hospitalizováni v psychiatrických léčebnách.

Od 1. ledna 2014 v hospitalizaci osob s omezenou svéprávností nastaly další dílčí změny obsažené v zákoně o zvláštních řízeních soudních (§§ 66 – 82), který v této věci občanský soudní řád zcela nahradil. Především bylo vypuštěno pravidlo, že opatrovník nemůže dát souhlas s hospitalizací za osobu s omezenou svéprávností. Nadále ovšem platí, že pokud pacient nesouhlasí se svým pobytem ve zdravotnickém zařízení (psychiatrická nemocnice, interní oddělení nemocnic, léčebny dlouhodobě nemocných atp.), kde se nachází na základě souhlasu svého

¹ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, (dále také „zákon o zvláštních řízeních soudních“).

² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. listopadu 2012 ve věci Sýkora proti České republice, stížnost č. 23419/07.

opatrovníka, může se sám obrátit na soud s žádostí o přezkoumání, zda jsou dány zákonné důvody k jeho pobytu zde. Slovy zákona – může sám podat návrh na zahájení řízení o vyslovení přípustnosti převzetí do zdravotního stavu. Zákon je formulován tak, že i v případech vyslovení souhlasu opatrovníkem může zdravotní ústav učinit na soud oznámení o tom, že došlo k umístění bez souhlasu pacienta.

Soud je potom o přípustnosti převzetí do zdravotního zařízení povinen rozhodnout do 7 dnů. Měl by vyslechnout umístěného člověka, jeho ošetřujícího lékaře a případně i další osoby, pokud o to umístěný (pacient) požádá. Potom soud rozhodne, zda k převzetí do zdravotnického zařízení došlo ze zákonných důvodů. Ty jsou uvedeny v zákoně č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách).³ Pokud dojde soud k závěru, že zde zákonné důvody pro nedobrovolnou hospitalizaci dány nejsou, nařídí propuštění člověka. Toto rozhodnutí do 24 hodin doručí jednak umístěnému člověku, jeho právnímu zástupci, opatrovníkovi a zdravotnímu ústavu, který je povinen osobu neprodleně propustit.

Změna se dotkla i klientů pobytových sociálních služeb, kteří jsou omezení ve svéprávnosti. Pokud by měli být hospitalizováni ve zdravotnickém zařízení a z rozhodnutí soudu o omezení svéprávnosti bude vyplývat, že toto právní jednání nejsou schopni učinit sami, od ledna 2014 za ně souhlas s hospitalizací opět uděluje jejich opatrovník. Pro informaci dodávám, že od ledna 2014 je v zákoně o zvláštních řízeních soudních upraven i postup soudu pro případ, že je osoba s omezenou svéprávností z rozhodnutí opatrovníka umístěna v pobytovém zařízení sociálních služeb.

Mgr. et Mgr. Adéla Hradilová, aktualizováno v březnu 2014

---

³ Důvody jsou uvedeny § 38 odst. 1. V případě hospitalizací v psychiatrických nemocnicích, které podléhají přezkumu v detenčním řízení, je důvodem pro nedobrovolné držení pacienta skutečnost, že osoba ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky duševní nemoci.